

Katarina Munda Hirnök

JOŽEF KOŠIČ, ŽIVLJENJE SLOVENCEV MED MURO IN RABO. IZBOR DEL.

Budimpešta 1992, 191 str.

ISBN 963-04-2096-1

Izbor Košičevih del z naslovom *Življenje Slovencev med Muro in Rabo* je za Slovence velikega pomena. Knjiga je izšla leta 1992 v Budimpešti. Spise sta izbrala dr. Vilko Novak in Stjepan Lukač, uredila pa jih je Marija Bajzek. Avtor spisov Jože Košič se je rodil leta 1788 v Bogojini v Prekmurju. Od leta 1829 do svoje smrti leta 1867 je bil župnik na Gornjem Seniku.

Košič je pisal v madžarščini in v prekmurščini z madžarskim črkopisom. V tej knjižni izdaji so prevedeni Košičevi spisi iz madžarščine v slovenščino, dela, napisana v prekmurščini, so v gajici.

V knjigi sta v slovenskem prevodu v celoti objavljeni etnološki študiji *O Slovencih na Ogrskem* in delo *Zobrisani Sloven i Slovénka med Mürov i Rábov*. Deloma pa so objavljena dela *Zgodbe Vogerskoga Králestva*, *Starine Železnih ino Salaskih Slovenov* in gramatika *Krátki návuk vogrskoga jezika*. V etnološki študiji *O Slovencih na Ogrskem* (izšla v peštanski reviji *Tudományos Gyűjtemény*, zv. V, 1828, str. 3-

50) avtor v desetih poglavjih opisuje ljudsko kulturo prekmurških in porabskih Slovencev. Spis *Zobrisani Sloven i Slovénka med Mürov in Rábov* (Körmend, po letu 1845) je v bistvu "pravilnik o lepem vedenju". *Zgodbe Vogerskoga Králestva* (Sombotel, 1848) vsebujejo zgodovinske podatke in zgodbe o ogrskih in avstrijskih kraljih. V *Starinah Železnih ino Salaskih Slovenov* (rokopis, manjka prvi list, napisal ga je po letu 1845) Košič obravnava preteklost prekmurških Slovencev med Muro in Rabo. Prevod Szalayeve madžarske slovnice *Krátki návuk vogrskoga jezika* je bil namenjen otrokom za učenje madžarskega jezika, ker je Košič menil, da Slovenec slovenščine sicer ne more pozabiti, vendar pa se v slovenščini ne more izobraziti. V spremni študiji nam je prof. dr. Vilko Novak predstavil ter približal življenje in delo našega rojaka, Jožefa Košiča. Košičeva dela so bila do sedaj težko dostopna, saj jih le nekaj hranita nacionalni knjižnici in redki posamezniki. S to knjigo so nam avtorji približali Košičevo večdesetletno ustvarjanje, njegove poglede na lasten narod, njegovo zgodovino, jezik in šege. In prav v tem je največji pomen te izdaje. Priporočam jo vsakomur, ki ga zanima preteklost Slovencev.

Nataša Konestabo

STANKA GAČNIK, ALEŠ GAČNIK, MITOLOGIJA ŽOHARJEVEGA KURENTA.

(Katalog k razstavi.)

Pokrajinski muzej Ptuj,

Ptuj 1995, 72 str.

Projekt dveh kustosov Pokrajinskega muzeja Ptuj, umetnostne zgodovinarke Stanke Gačnik in etnologa Aleša Gačnika, vključuje razstavo in obsežen katalog k razstavi. V prostore Miheličeve galerije na Ptujju sta 23. februarja 1995 pripeljala Kurenta Borisa Žoharja, slikarja naivca iz Ptujja.

V uvodu kataloga in razstave se na prijeten način, kot bi listali po družinskem albumu, seznanimo z ustvarjalno potjo Borisa Žoharja in njegovimi vlogami v vsakdanjem življenju ter konjički v prostem času, ki ga zaposlujejo takrat, ko ne ustvarja.

Stanka Gačnik pojasnjuje slikarjev večni motiv, ki ga spremlja od otroštva in zaznava celoten slikarjev opus ter se z leti razvija v *magični realizem*, kot so kritiki poimenovali njegovo likovno govorico.

Aleš Gačnik ugotavlja številne kontekste, v katerih se pojavljajo Žoharjevi Kurenti oziroma vloge, ki jih svojim Kuren-

tom namenja umetnik. Kajti Žoharjev Kurent ni veren posnetek pustnega šemskega lika iz severovzhodne Slovenije (Ptujsko polje, Haloze, Slovenske gorice), ki s simbolnim obredjem poživila naravo in človeka, saj je za slikarja pisan z veliko začetnico.

Žohar postavlja svojemu Kurentu širši vsebinski okvir. Neobremenjeno mu pridaja že pozabljene in na novo nastajajoče vloge in pomene. Izhaja predvsem iz ljudskega slovstva, ki pozna in časti Kurenta kot junaka na precej širokem prostoru, kot mu ga sicer predpisuje pustno izročilo. S stilizirano opravo in univerzalnostjo njegove pojavnosti v času in prostoru daje Žohar vedeti, da ta Kurent ni samo njegov in "njihov", temveč je moj, tvoj, vaš, skratka, naš.

Pri postavitvi razstave opazimo pedagoško, vsebinsko, muzeološko in, nenazadnje, metodološko inovativen pristop obeh avtorjev razstave. Z avtorsko glasbo sta dosegla določeno ambientalno ubranost, ki ne deluje zgolj kot spremljevalec dogajanja, temveč se enakovredno vključuje v ambient Žoharjevih Kurentov, kar je verjetno izjemen dosežek v dosednji muzejski praksi koncipiranja razstav v našem prostoru. Hkrati slikarjev opus služi kot vir informacij tudi et-

OBZORJA STROKE

nologu, saj nam umetnik z likovno govorico podaja svoje doživljanje sveta, ki pa je bilo vendar oblikovano pod vplivi okolja, od koder črpa svoj navdih, s tem pa postane dokument spreminjanja nekega pojava v času in prostoru.

Vendar Kurent obseda Žoharja še naprej. Slikarjeva nadgradnja "...prinaša nekatere nove pomene, ki se vežejo predvsem na nov kontekst in manj na sam image kurenta...", pravita avtorja in katalog ter razstavo skleneta s predstavitevijo potencialnega nadaljevanja mitologije Žoharjevega Kurenta v kontekstu zabavišnega parka "Kurentland", ki s svojim namenom že sproža živahne debate v slovenski strokovni in širši javnosti.

Razstava zelo celostno, na trenutke celo demagoško, kar ji muzeološko gledano lahko štejemo samo v prid, ponuja obiskovalcu novo mitologijo za naslednje tisočletje.

